

ΕΝΟΤΗΤΑ 32^Η: Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ – Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ

Εισαγωγή: Καθώς ξεσπά ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, προκύπτουν για τη χώρα δύο μεγάλα ζητήματα:

- Ποια θα έπρεπε να είναι η στάση της χώρας; Με ποιο από τα δύο στρατόπεδα θα ήταν προς όφελός της να συμμαχήσει; Με τις Κεντρικές Δυνάμεις ή την Αντάντ;
- Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος και ο πρωθυπουργός Βενιζέλος διαφωνούν και η σύγκρουσή τους διχάζει την ελληνική κοινωνία. Συγκεκριμένα:

Η θέση του Βενιζέλου: Πιστεύοντας ότι οι Αγγλογάλλοι θα επικρατήσουν θεωρεί πως η χώρα πρέπει να συμμαχήσει με την Αντάντ. Έτσι θα μπορούσε να διαφυλάξει τα κέρδη της από τους Βαλκανικούς πολέμους, αλλά και να διεκδικήσει ευρύτερα σύνορα.

Ποιοι την υποστηρίζουν: Μεγάλα τμήματα λαϊκών τάξεων που εμπνέονται από τη Μεγάλη Ιδέα και μεγαλοαστοί της διασποράς που θέλουν να ενταχθούν σε μια μεγάλη Ελλάδα.

Η θέση του Κωνσταντίνου: Θέλει την Ελλάδα σύμμαχο των Κεντρικών Δυνάμεων, αλλά από τη στιγμή που η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Βουλγαρία τάσσονται στο πλευρό της Γερμανίας, προτείνει τη «διαρκή ουδετερότητα». Η στάση αυτή προκύπτει ύστερα από συνεννόηση με το Γερμανό αυτοκράτορα και αποτελεί την πιο φιλική προς τη Γερμανία πολιτική που θα μπορούσε να ακολουθήσει η Ελλάδα.

Ποιοι την υποστηρίζουν: Μικροαστικά στρώματα, αλλά και ένα μέρος του λαού που μετά τους Βαλκανικούς πολέμους δεν επιθυμούσε να ξαναπολεμήσει.

Η σύγκρουση Βενιζέλου – Κωνσταντίνου

- Η Αντάντ επιχειρεί να καταλάβει τα Δαρδανέλια (Φεβρουάριος 1915). Ο Βενιζέλος θεωρεί ότι η Ελλάδα έπρεπε να πάρει μέρος στην προσπάθεια, βγαίνοντας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ. Ο Κωνσταντίνος αρνείται και ο πρωθυπουργός παραιτείται. Μετά από τη νίκη του στις εκλογές (Μάιος 1915), ο Βενιζέλος κηρύσσει επιστράτευση, συναντά τη διαφωνία του βασιλιά και παραιτείται για δεύτερη φορά. Βρισκόμαστε στην αφετηρία του εθνικού διχασμού, καθώς οι σχέσεις των δύο ανδρών επιδεινώνονται.
- Τον Οκτώβριο του 1915 οι Αγγλογάλλοι αποβιβάζουν στρατεύματα στη Θεσσαλονίκη παραβιάζοντας την ελληνική ουδετερότητα. Στις εκλογές του Δεκεμβρίου οι Φιλελεύθεροι απέχουν και σχηματίζεται φιλοβασιλική κυβέρνηση.

Τα γεγονότα που οδηγούν την Ελλάδα στον πόλεμο

1. Γερμανικά και βουλγαρικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Ανατολική Μακεδονία (Μάιος 1916). Η επιμονή του Κωνσταντίνου στην ουδετερότητα συνεχίζεται.
2. Η Αντάντ απαιτεί από το βασιλιά τον αποπλισμό των ελληνικών δυνάμεων που ήταν υπό τις διαταγές του. Η απαίτηση γίνεται δεκτή. Οι έφεδροι όμως που απολύονται, οργανώνονται στους επίστρατους, μια φιλοβασιλική παραστρατιωτική οργάνωση με περίπου 200.000 μέλη.
3. Οι Βενιζελικοί δημιουργούν στη Μακεδονία την Εθνική Άμυνα και πραγματοποιούν κίνημα στη Θεσσαλονίκη (Αύγουστος 1916) με σκοπό την έξοδο της Ελλάδας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ. Ο Βενιζέλος σχηματίζει προσωρινή κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη και διατάσσει επιστράτευση. Φτάνουμε λοιπόν στην ολοκλήρωση του εθνικού διχασμού, αφού στην Ελλάδα δημιουργούνται δύο κέντρα εξουσίας: το «κράτος των Αθηνών» υπό τον Κωνσταντίνο και το «κράτος της Θεσσαλονίκης» υπό το Βενιζέλο. Πρόκειται για την πρώτη εμφύλια σύγκρουση στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα.
4. Η Αντάντ καταλαμβάνει τον Πειραιά και αξιώνει την παραίτηση του Κωνσταντίνου (Νοέμβριος 1916). Τον Ιούνιο του 1917 ο βασιλιάς εγκαταλείπει τη χώρα χωρίς ωστόσο να παραιτηθεί.
5. Ο Βενιζέλος έρχεται στην Αθήνα, σχηματίζει νέα κυβέρνηση και κηρύσσει τον πόλεμο στις Κεντρικές Δυνάμεις. Ο ελληνικός στρατός συμμετέχει στις επιχειρήσεις που έγιναν στη Μακεδονία (1918).